

BIOGRAFICKÝ
SLOVNÍK
ČESKÝCH
ZEMÍ

Čern–Čž

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

Čern–Čž

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Knih vznikla s laskavým přispěním společnosti Zentiva, a. s.

ZENTIVA

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Marie Makariusová

Jiří Martínek

Gustav Novotný

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© Doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., za autorský kolektiv Biografického slovníku českých zemí

Historického ústavu AV ČR, 2009

© Libri, 2009

ISBN 978-80-7277-368-8

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

ISBN 80-7277-252-X (2. sv.)

ISBN 80-7277-287-2 (3. sv.)

ISBN 80-7277-299-6 (4. sv.)

ISBN 80-7277-309-7 (5. sv.)

ISBN 978-80-7277-239-1 (6. sv.)

ISBN 978-80-7277-248-3 (7. sv.)

ISBN 978-80-7277-257-5 (8. sv.)

ISBN 978-80-7277-366-4 (9. sv.)

ISBN 978-80-7277-367-1 (10. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratek	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: Čern–Čž	1

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna a v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj. s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulého času.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „**D:**“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „**L:**“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné ke zpracování hesla použité prameny. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „**P:**“ jsou základní informace o uložení písemné pozůstalosti, pokud je zásadního významu, a o dalších památkách vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
AVU	Akademie výtvarných umění
BBC	British Broadcasting Corporation
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČFVU	Československý (Český) fond výtvarných umění
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
IBBY	International Board of Books for Young People
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
JUV	Jednota umělců výtvarných
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA NM	Literární archiv Národního muzea
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví

ME	mistrovství Evropy
MG	Moravská galerie
MHMP	Muzeum hlavního města Prahy
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NA	Národní archiv (do roku 2004 SÚA)
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NG	Národní galerie
NK	Národní knihovna
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
p. a.	podnikový archiv
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
ROH	Revoluční odborové hnutí
SA	Sturmabteilung (Úderný oddíl)
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČUG	Sdružení českých umělců a grafiků. Galerie Hollar
SD	Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv (od roku 2005 NA)
SVU	Svaz výtvarných umělců
UB	Umělecká beseda
ÚČL	Ústav pro českou literaturu AV ČR
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně

UK	Univerzita Karlova
UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor
UP	Univerzita Palackého
UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědeckotechnických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHA	Vojenský historický archiv
VHM	Vojenské historické muzeum
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTS	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv
VUT	Vysoké učení technické
YMCA	Young Men's Christian Association
YWCA	Young Women's Christian Association
ZA	Zemský archiv Opava
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA** – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL** – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP** – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB** – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig 1875–1912.
- Adler** – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–1883 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů** – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM** – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR** – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- Architekti** – Pavel Vlček a kol., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.
- AUC** – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1** – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra** – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera** – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE** – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb** – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková** – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918, in: Studie o Těšínsku 7, 8, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–1980.
- Birk** – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.
- BJB** – Rudolf M. Wlaschek, Biographia Judaica Bohemiae, Dortmund 1995.

- BL** – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, d. 1–3 (A–S), München – Wien 1979–.
- BLDMF** – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945, Praha 1998.
- BLS** – Biografický lexikón Slovenska, d. 1–3 (A–H), Martin 2002–.
- Bohemia** – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmisches Länder, München 1960–.
- BOS** – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach, Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus** – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, sv. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D** – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF** – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri** – Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–.
- César – Černý** – Jaroslav César, Bohumil Černý, Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938, d. 1–2, Praha 1962.
- Cyril** – Cyril, český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike** – Felix Czeike, Historisches Lexikon Wien in 5 Bänden, Wien 1992–1997.
- Czikann** – J. J. H. Czikann, F. Graeffler, Oesterreichische National-Encyklopaedie, oder alphabetische Darlegung der wissenschaftlichsten Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes..., d. 1–6, 1835–1837.
- Čaňová** – Eliška Čaňová, Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol.** – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU** – Alena Šlechtová, Josef Levora, Členové České akademie věd a umění 1890–1952, 2. vyd., Praha 2004.
- ČBS** – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČCH** – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), Praha 1895–.
- ČL** – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ** – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM** – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM** – Časopis Moravského zemského musea (Acta Musei Moraviae), Brno 1901–.
- ČNM** – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního musea), Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová** – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teologická fakulta 1654–1773, Praha 1986.
- ČS** – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- ČsB** – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- Čs. neurol.** – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ** – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963, 2008–.
- ČVUT** – František Jílek, Václav Lomič, Dějiny Českého vysokého učení technického, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA** – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- DaS (ĎaS)** – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969; 1990–.
- Dalibor** – Dalibor, český hudební časopis, Praha 1879–1913; 1919–1927.
- DBE** – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD** – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU** – Dějiny českého výtvarného umění, d. 1–6, Praha 1984–2007.
- DČŽ** – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, Dějiny československé žurnalistiky, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabač** – Gottfried Johann Dlabacz, Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ** – Jan Jakubec, Dějiny literatury české, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK** – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT** – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL** – Josef Weinmann, Egerländer Biographisches Lexikon, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU** – Emanuel Poche, Encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1975.
- EJ** – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná: Československá scéna, Praha 1990.

- ESL** – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.
- ETK 1** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.
- Ficek** – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB** – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisch – Gugitz** – Hans Giebisch, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ** – Die Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove** – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–29, London 2001.
- Grove Opera** – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller** – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d., 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda** – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS** – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN** – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN** – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch** – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.
- Jakubcová** – Alena Jakubcová, Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla, Praha 2007.
- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem – Ústí nad Orlicí 1987.
- Knapík** – Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953, Praha 2002.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1950–1967, Dodatky, ed. František Horák, 1994–.
- Knížák** – Milan Knížák, Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, d. 1 (A–L), d. 2 (M–Ž), Hradec Králové 2005.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Koleška, Seznam biografii československých entomologů, in: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993 a 1998.
- Koerting** – W. Koerting, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–, Klagenfurt – Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – K. J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, 3. vyd., München 1997.
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka – Šimeček** – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.
- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví, 2. vyd., Praha 1997.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2, 4, sv. 1–2, Praha 1985–2008.
- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.

- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.
- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd., Kassel 1994– (Personenteil 1999–).
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografí, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899].
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, 2. díl, Praha 1961.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- NEČVUD** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky, ed. Anděla Horová, Praha 2006.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach der Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).
- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, Praha 1855–, od 1949 jako Památky archeologické.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – J. C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften..., d. 1–, Leipzig – Berlin 1863–.
- Priekopníci** – J. Tibenský, O. Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic, Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).
- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.
- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.

- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.
- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. Pavel Janoušek, d. 1–2, Praha 1995–1998.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.
- Sklenář** – Karel Sklenář, Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů, Praha 2005.
- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava – Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno 1952–.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme – Felix Becker (ed.), Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- VČAZ** – Věstník Československé akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, Praha 1918–1952. Dále jako
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, Praha 1953–1992. Dále jako
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, Praha 1993–.
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, Praha 1888–1952.
- Voit** – Petr Voit, Encyklopedie knihy – knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2007.
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, Hans Vollmer (ed.), Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.
- Wininger** – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehr als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.
- Wurzbach** – Constantin Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen derjenigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen, 1923.
- ZGLM** – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens), Brünn 1942–1944.

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Bočková, Hana, Dr., Filozofická fakulta MU Brno
PhDr. Boubín, Jaroslav, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR Praha
Mgr. Burda, Tomáš, Lhota pod Libčany
MUDr. Čech, Pavel, 3. lékařská fakulta UK, Praha
Mgr. Černý, Karel, Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Čoupková, Magdalena, Archiv VUT Brno
PhDr. Doležalová, Eva, Ph.D., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Doskočil, Zdeněk, Ph.D., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR Praha
Doc. Mgr. Dubská, Alice, CSc., DAMU Praha
RNDr. Ďuranová, Ludmila, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc., NTM Praha
PhDr. Gebhart, Jan, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Hála, Vlastimil, CSc., Filozofický ústav AV ČR Praha
PhDr. Holeňová, Jana, CSc., Divadelní ústav Praha
PhDr. Holý, Martin, Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Hořejš, Miloš, NTM Praha
Doc. RNDr. Hudec, Karel, DrSc., Brno
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Chodějovský, Jan, Masarykův ústav a Archiv AV ČR Praha
Mgr. Jurigová, Alena, SOkA Jičín
Ing. Kleinová, Jana, NTM Praha
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
PhDr. Kovářová, Stanislava, ZA Opava, pracoviště Olomouc
PhDr. Krejčí, Renata, Archiv VUT Brno
Mgr. Kryšpínová, Jitka, Fakulta sociálních věd UK Praha
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Lacina, Vlastislav, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Divadelní ústav Praha
PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR Praha
Prof. PhDr. PaedDr. Marek, Pavel, Dr., Filozofická fakulta UP Olomouc
Mgr. Martínek, Jiří, Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Praha
PhDr. Masnerová, Jiřina, Archiv ČVUT Praha
Prof. Ing. Mayer, Daniel, Západočeská univerzita Plzeň
PhDr. Míkovcová, Alena, MZLU Brno
Doc. PhDr. Mikulec, Jiří, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Motlíček, Tomáš, Filozofická fakulta UP Olomouc
Mgr. Němčíková, Pavlína, Archiv VUT Brno
PhDr. Němeček, Jan, DrSc., Historický ústav AV ČR Praha
Mgr. Niubo, Marc, Filozofická fakulta UK Praha
PhDr. Novotná, Miroslava, Ph.D., Pedagogická fakulta MU Brno
PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR Brno
PhDr. Novotný, Jiří, Ph.D., Archiv České národní banky Praha
PhDr. Ondo-Grečenková, Martina, Historický ústav AV ČR Praha

PhDr. Pehr, Michal, Ph.D., Masarykův ústav a Archiv AV ČR Praha
Poledňák, Ivan, Praha
MUDr. Procházková, Olga, Lékařská fakulta UK Hradec Králové
PhDr. Prosecký, Jiří, CSc., Orientální ústav AV ČR Praha
PhDr. Příbáňová, Svatava, Brno
PhDr. Rozhoň, Vladimír, Ph.D., Gymnázium Sokolov
Ing. Rozman, Josef, CSc., Moravská Třebová
PhDr. Mgr. Sedláček, Zbyněk, Fakulta umění a designu UJEP Ústí nad Labem
PhDr. Sekyrka, Tomáš, NG Praha
PhDr. Sklenář, Karel, DrSc., Praha
PhDr. Sobotka, Mojmír, Hudební a informační středisko Praha
Sviták, Pavel, Praha
Doc. PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Archiv UK Praha
PhDr. Šindlář, Jiří, CSc., Brno
Mgr. Šmerha, Vít, Archiv ČVUT Praha
PhDr. Šormová, Eva, CSc., Divadelní ústav Praha
Mgr. Šourková, Anna, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
Doc. PhDr. Šouša, Jiří, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
PhDr. Štogrová, Jarmila, Praha
Mgr. Táborecká, Alena, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Tomeš, Josef, Masarykův ústav a Archiv AV ČR Praha
Mgr. Tomíček, David, Filozofická fakulta UJEP Ústí nad Labem
PhDr. Toncrová, Marta, Etnologický ústav AV ČR Brno
PhDr. Vacek, Jiří, Slovanská knihovna NK Praha
RNDr. Vlašímský, Pavel, Česká geologická služba Praha
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc., Ústav dějin umění AV ČR Praha
PhDr. Voit, Petr, CSc., Strahovská knihovna Královské kanonie premonstrátů Praha
PhDr. Ing. Vojáček, Milan, Ph.D., NA Praha
PhDr. Vondra, Roman, Ph.D., Historický ústav AV ČR Praha
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR Praha
Mgr. Vyskočil, Aleš, Ph.D., Historický ústav AV ČR Praha
PhDr. Zudová-Lešková, Zlatica, CSc., Historický ústav AV ČR Praha
Ing. Žďárská, Miloslava, Praha

REDAKČNÍ RADA

Prof. JUDr. Adamová, Karolína, CSc.
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
PhDr. Kubín, Petr, Ph.D.
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. Ing. Průcha, Václav, CSc.
Prof. PhDr. Raková, Svatava, CSc.
PhDr. Rossová, Marcella, CSc. (vědecká tajemnice)
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
Doc. PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef (předseda)
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (místopředsedkyně)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

ČERNÁ, Aloisie (též *Louisa, Luisa, Lojza, Loisa, provd. Vráblíková*), * 24. 2. 1888 Plzeň, † 9. 5. 1972 Praha, tanečnice

Začínala v plzeňském divadle v dětských rolích a jako elévka ve sboru operet a revuí, které připravovala (1902–06) choreografka Jana Freisingerová. V pražském Národním divadle (1906–29) ji pověřovali sólovými úkoly již jako sborovou tanečnicí. Od 1918 byla, vedle Růženy Janečkové, Anny Havlíčkové a Štěpánky Klimešové, sólistkou baletních mistrů Augustina Bergera, Achille Viscusiho, Remislava Remislavského a Jaroslava Hladíka. Po konci aktivní interpretační dráhy pracovala 1929–42 v ND jako členka hledištního personálu. Č. byla při nedostatku mužských tanečníků především obsazována do travesti rolí, tančila prince (P. I. Čajkovskij, *Labutí jezero*, L. Delibes *Sylvie* a tituly O. Nedbala), osvědčila se i v charakterních rolích, jako např. Stanislav [Franz] v *Coppélii* L. Delibese, Polichinelle ve *Zmatku* D. Milhauda, titulní roli *Petrušky* I. Stravinského. Všestrannost potvrdila v baletech, kde alternovala s Jelizavetou Nikolskou, Helenou Štěpánkovou a Zdeňkou Zabylovou (např. Zobeida v *Šeherezádě* N. Rimského-Korsakova). K rolím prvního oboru patřily i Víla v Nedbalově *Pohádce o Honzovi*, Šeříková víla v Čajkovského *Spící krasavici*, Anděl míru v Angerově *Štědrovečerním snu* nebo Milostnice ve Škvorově *Doktoru Faustovi*. Choreografové využili její temperament, pružnost i artistní techniku v exotických a španělských tancích vkládaných do baletů i oper (Cikánka z Biscaye, O. Nedbal: *Princezna Hyacinta*; Mečová tanečnice, J. K. Tyl: *Strakonický dudák*; Perský tanec v Delibesově *Lakmé*; Odaliska, L. Rózycki: *Pan Twardowski*). Vzhledem k malé repertoárové nabídce moderních titulů nebyly uplatněny její schopnosti dynamické interpretace (Kašpárek, C. Debussy: *Hráčková skříňka*; Myší princ, B. Martinů: *Kdo je na světě nejmocnější* a několik rolí v *Istar*). Hereckou příležitost dostala v dílech R. Strausse (Putifarova žena, *Legenda o Josefovi*; v opěře *Salome* tanečně dublovala part pěvecké představitelky G. Horváthové) a v malých činoherních rolích (Angelika, L. N. Andrejev: *Těn, který dostává poličky*; Komorná u Virgilie, W. Shakespeare: *Coriolanus*; Paní z Cambesù, G. A. Caillavet – R. Flers – E. Rey: *Rozkošná přihoda*; Brněnská paní, A. Jirásek: *Jan Žižka*).

Za třiatdvacet let tančila v ND ve více než 70 titulech, naposledy vystoupila 1929 v Nedbalově *Z pohádky do pohádky*. Jako choreografka spolupracovala pouze na Auberově opěře *Němá z Portici* (1927).

L: J. Borecký, in: Národní listy 27. 4. 1909 (Egyptská noc); týž, in: tamtéž 29. 6. 1907 (Labutí jezero); O. Nebuška, in: Hudební revue 2. 11. 1909, s. 476 (Na záletech); J. Loewenbach, in: Dalibor 9. 9. 1911 (Princezna Hyacinta); O. Nebuška, in: Hudební revue 4, č. 10, listopad 1911, s. 547 (Princezna Hyacinta); Kapitoly o baletu, in: Komedia: sborník pro divadlo, film a život společenský, 1925, č. 2, s. 39n., č. 4–5, s. 110; S. Kamilov, Taneční umění v Československu, in: Taneční revue 9, 1932, s. 50, 52; Z. Nejedlý, Dějiny opery Národního divadla 2, 1949, s. 232; F. Pala, Opera ND v období Otakara Ostrčila 1, 1962, s. 38, 84n., 148, 152, 249, 262; 2, 1964, s. 61, 124, 161, 230, 321; 3, 1965, passim; 4, 1967, s. 10, 27, 109;

B. Brodská, Balet v ND 1912–22, 1981, foto, č. 3, příloha; H. Kazárová, Balet ND za R. Remislavského, in: Taneční listy 20, 1982, č. 3, příloha (foto); táž, R. Remislavský v ND 1924–25, in: tamtéž, č. 4, příloha; L. Schmidová, R. Remislavský v ND 1925–27, in: tamtéž, č. 5, příloha; táž, Československý balet, 1962, s. 19; E. Jaczová, Balet Slovenského národního divadla, Bratislava 1971, s. 22 (chybná data); B. Brodská, Dějiny českého baletu do roku 1918 (skripta AMU) 5, 1983, s. 120, 125, 133, 138; Soupis repertoáru ND Praha 1881–1983. Národní divadlo v Praze, 1983; V. Vašut, Saša Machov, 1986, s. 27; ND a jeho předchůdci, s. 66; Český taneční slovník, 2001, s. 43. **P:** Archiv města Plzně; Archiv ND Praha.

JANA HOLEŇOVÁ

ČERNÁ, Jana (roz. *Krejcarová*), * 14. 8. 1928 Praha, † 5. 1. 1981 Praha, spisovatelka

Dcera architekta Jaromíra Krejcara (1898–1949) a novinářky Mileny Jesenské (1896–1944), vnučka profesora zubního lékařství Jana Jesenského (1872–1947). Publikovala pod jménem prvního manžela Miloše Č. Rané mládí strávila po rozchodu rodičů v bohémské domácnosti matky. 1938–42 studovala na reálném gymnáziu, pro neprospěch v němčině pokračovala 1942–44 ve studiích na dvouleté grafické škole. Po matčině zatčení v době nacistické okupace žila u dědečka, o něhož se pak starala až do jeho smrti. 1946–47 navštěvovala jeden ročník konzervatoře v klavírní třídě Františka Maxiána, pak se rozhodla pro volný způsob života. Nikdy nepřijala trvalé zaměstnání, nesoustavně se věnovala psaní, živila se příležitostnou prací jako uklízečka, průvodčí v tramvaji, pomocnice v kuchyni. Dvakrát byla odsouzena: 1950 na šest měsíců podmíněně pro podezření ze špionáže (její první muž 1949 emigroval do Izraele), 1961 nepodmíněně na rok ve věznicí v Pardubicích pro zanedbání povinné péče. Byla čtyřikrát vdaná; o svých pět dětí se z materiálních důvodů nemohla starat, proto jí je soud odebral a svěřil buď otci, nebo pěstounům, případně je předal do dětských domovů. Po emigraci nejstaršího syna Jana Č. do SRN se uchýlila s posledním manželem Danielem Ladmanem do Raspenavy u Liberce, kde se věnovala keramice. Podlehla následkům zranění po automobilové nehodě.

Literární dráhu začala ve stopách své matky příspěvky do *Peroutkova Dnešku* (1947–48). Bezprostředně po únorových událostech 1948 dala najevo občanský nesouhlas s novými poměry tím, že vstoupila do nelegální Surrealistické skupiny Karla Teigehe a Vratislava Effenbergra. Po boku tehdejšího druhá Zbyňka Havlíčka, Libora Fáry, Roberta Kalivody a Františka Jůzka se účastnila setkání spořilovských surrealistů. Po 1950 přešla do skupiny totálního realismu, kam náleželi také Mikuláš a Emila Medkovi, Zbyněk Sekal, Ivo Voděrálek a Egon Bondy. S ním Č. prožila vášnivý, dramatický a oboustranně inspirativní vztah a jeho vlivem se orientovala na uměleckou prózu a asociativní poezii. Publikovala v samizdatovém sborníku *Židovské jméno* pod pseudonymem Sarah Silberstein a pod jménem Honza Krejcarová v Bondyho edici *Půlnoc*. Prozaické i básnické texty Č. z poúnorového období spoluvytvářely poetiku českého undergroundu. V hlavní linii

tvorby ji uchovala, odmítajíc všechny konvence, a to jak jazykové a životní, tak ideové a sexuální. 1957–69 otiskovala drobné prozaické útvary v řadě časopisů (*Květy, Svět v obrazech, Kulturní tvorba, Hlas revoluce, Literární listy, Divoké víno*). Vydala též knižní soubory *Hrdinství je povinné* (1964), kde demystifikovala budovatelskou prózu, a *Nebyly to moje děti...* (1966) o dětech za okupace. Za normalizace nemohla publikovat; samizdatově vyšla její vzpomínková kniha *Adresát Milena Jesenská* (1986, knižně 1991) a výbor básní *V zahrádce otce mého* (1987). Vrchol jejího díla představuje kniha *Clarissa a jiné texty* (1990), obsahující titulní psychoanalytickou novelu, milostnou lyriku a dopis Egonu Bondymu. Literární pozůstalost Č. čeká na souborné vydání, z kterého by teprve vynikla novost jejího pohledu na svět, tvarová i myšlenková a emocionální podnětnost.

L: B. Hrabal, Doslov (*Clarissa a jiné texty*), 1990; J. R. Černý, Doslov (*Adresát Milena Jesenská*), 1991; SČS 1, s. 103.

MARTIN KUČERA

ČERNÁ, Marie (roz. *Mojžíšová*), *23. 11. 1903 *Náchod*, †29. 8. 1987 *Jaroměř, zahradnice, šlechtitelka květin*

Pocházela ze staré náchodské zahradnické rodiny. 1917–20 se v podniku otce vyučila tomuto povolání, pak krátce pracovala v zahradě pražské firmy Josef Strnad, kde se věnovala vazačské praxi. Ve vazbě svatebních i pohřebních kytic a věnců uplatňovala nové a moderní metody. 1924 se provdala za zahradníka Františka Č. (1896–1968) do Jaroměře a začala s ním spolupracovat v jeho zahradnictví; za několik let patřil podnik mezi nejznámější české zahradnické a šlechtitelské firmy. Ve dvacátých letech se Č. nejprve věnovala širšímu sortimentu okrasných rostlin. Pěstovala astry, kalceolárie, cine-rárie, bramboříky. Od 1928 začala šlechtit petúnie a později velkokvětě hlíznaté begonie. Petúnie nejprve pěstovala z dovozených semen z Německa, záhy však začala šlechtit vlastní odrůdy. 1934 uvedla na trh první novou odrůdu Karkulka. 1937 společně s manželem vytvořila první nízkou plnokvětou petúnií Pozdrav z Jaroměře. Později sortiment obohatila o další, zjednoduše kvetoucích to byly Dobrošov, Maminka, Majka a z plnokvětých Mír, Růžový zákrsek a Bílá. Vypěstovala i velkokvětě petúnie se silně zvlněnými okraji květů ze skupiny *Petunia hybrida grandiflora*, které nazvala Alborosa, Rosea, Vínově červená a plnokvětá odrůda Černého triumph. Se šlechtěním begonií začala rovněž v průběhu třicátých let. Výchozím materiálem se staly hlízy dovezené z Belgie. Dobrých výsledků dosáhla nejen v udržovacím šlechtění petúnií a hlíznatých begonií, kdy v rozsáhlém sortimentu petúnií měla devět základních skupin s celkovým rozsahem 40–45 odrůd. Také její prošlechtování velkokvětých hlíznatých begonií položilo základ pro jaroměřské kultivary, které se díky jakosti a velkokvětosti staly žádaným exportním zbožím. Po znárodnění rodinného zahradnického podniku zůstala

dále pracovat jako šlechtitelský mistr-zahradník v nově založené Šlechtitelské stanici květin oborového podniku Oseva, n. p., později Semptra, n. p., v Jaroměři. 1951–82 se stala autorkou a spoluautorkou 25 uznaných původních i zlepšených odrůd petúnií a begonií. Za dlouholetou vynikající práci i za šlechtitelské úspěchy obdržela 1973 od Ministerstva zemědělství a výživy ČSR diplom Vynikající pracovník zemědělství a výživy.

Manželé Č. vchovali dva syny: starší František Č. (* 1926) je divadelním vědcem, profesorem UK v Praze, jeho dcera Marie Judlová-Klimešová (* 1952) je historičkou umění. Mladší syn Jan Č. (1928–1980) byl významným šlechtitelem květin.

L: Zahradnické listy 66, 1973, s. 190; Jaroměřský zpravodaj leden–únor 1984, s. 11n.; Zahradnictvo 3, 1984, s. 187; L. Skala, Naši předchůdci 1, 1993, s. 63.

ZDENĚK KOLEŠKA

ČERNÁ-ŠLAPÁKOVÁ, Ludmila Marie, * 7. 6. 1897 *Turnov*, † 14. 11. 1970 *Praha, knihovnice, bibliografka*

Pocházela z rodiny učitele dějepisu, který po první světové válce odešel s rodinou pracovat na Slovensko. 1916 maturovala na gymnáziu v Čáslavi, 1917–23 studovala na pražské filozofické fakultě historii a zeměpis; od 1920 navštěvovala současně i Státní archivní školu. 1923 získala doktorát filozofie a vrátila se za rodinou na Slovensko. Začala pracovat v bratislavské Univerzitní knihovně pod vedením českého knihovníka Jana Emlera. 1930 a 1932 si prohloubila vzdělání ještě na pařížské Sorbonně a École des Chartes. Od 1937 působila zároveň jako lektorka knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, kde se stala Emlerovou nástupkyní. Přednášela knihovnictví, bibliografii, dějiny písma a knihy. Po rozpadu republiky se musela vrátit do Prahy, kde 1939–58 působila v pražské Národní knihovně jako bibliografka a knihovnice, později se věnovala vzdělávání a doškolování knihovníků. 1951–60 se vrátila k pedagogické činnosti na bratislavskou univerzitu a stala se klíčovou osobností česko-slovenských meziknihovnických kontaktů. Po válce několik let současně vyučovala i na pražské UK ve dvouletých knihovnických kursech, pořádaných filozofickou fakultou, a na Státní knihovní škole. Po odchodu na odpočinek žila v Praze. Byla manželkou generálporučíka JUDr. Františka Šlapáka (1896–1965).

V době působení na Slovensku se zasloužila o budování, rozšíření a akvizici fondů Univerzitní knihovny v Bratislavě, především o vybudování samostatného slovenského oddělení. Spoluzakládala slovenskou a českou knihovnědu a pomáhala ji prosadit jako studijní obor na vysoké školy. Po návratu do Prahy začala zpracovávat českou národní bibliografii a jako konzultantka spolupracovala s V. Pražákem na *Bibliografickém katalogu ČSR*. Zabývala se knihovnědou, otázkami českých a slovenských kulturních dějin a umění, ženským hnutím,

dějinami knihtisku a knihoven a bibliografií. Pravidelně přispívala do odborných domácích i zahraničních periodik a napsala několik knih. Významně se zasloužila o zkvalitnění výuky knihovnictví v Čechách i na Slovensku a o rozvoj vzájemné kulturní spolupráce. Za celoživotní úsilí byla na sklonku života oceněna dvěma státními vyznamenáními.

D: výběr: Výstava starého umění na Slovensku, 1937; Stručné dějiny knihtisku, 1948; Národní bibliografie, Martin 1955; Soupis české a slovenské knihovnické literatury z let 1945–1955, 1956; Základy bibliografie, Bratislava 1957; Vývoj písma, knihy a tisku, 1966; Vzácné staré knihy ve Státní technické knihovně v Praze, 1971; Bibliografie knih vhodných pro vzdělané ženy, in: Žena nové doby, Bratislava 1938, s. 589n.; Apponyiovská knihovna v Oponicích, in: Marginalie. Věstník Spolku českých bibliofilů v Praze 12, 1938, č. 7, s. 97n.; Comeniana Knihovny Slovenské university v Bratislavě, in: Z bratislavských knižnic, Bratislava 1950, s. 65n.; Sources bibliographiques de Tchécoslovaquie, in: L. N. Malclés, Les sources du travail bibliographique 1–2, Genève – Lille 1950–52, 1, s. 291n.; 2, s. 770n; Pregled na bibliografijata v Českoslovakija, in: Bibliografijata v SR a stranite s narodna demokracija, Sofija 1954, s. 46n.

L: J. Lehký – M. Štefanovičová, Významná knihovnická pracovníčka jubileje, in: Knižnica 9, 1957, s. 123n.; M. Štefanovičová, Dr. Marie L. Č. šestdesátročná, in: Čitateľ 6, 1957, č. 5, s. 206n.; J. Hušková – J. Kuzmík, Štúdium knihovedy na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity, in: Knižnica, 3–4, 1951–52, s. 211n.; F. Mestitz, Univerzitná knižnica v rokoch 1919–1939, in: Univerzitná knižnica v Bratislave 1914–1919–1959, Martin 1959, s. 15n.; V. Jirkovská, K bibliografické činnosti dr. Marie L. Č.-Š., in: Česká bibliografie 1972. Sborník statí a materiálů, sv. 10, 1973, s. 393n.; J. Ecker, Univerzitná knižnica v Bratislave 1561–1980, Bratislava 1981, s. 446n.; SBS 1, s. 416 (se soupisem díla a literatury); Kutnar, s. 925; J. Halierna, Č.-Š., Marie L., in: Osobnosti slovenského knihovníctva 1945–1990, Martin 1991, s. 19; BLS 2, s. 137 (se soupisem díla a literatury).

ALENA TÁBORECKÁ, MARIE MAKARIUSOVÁ

z ČERNÍC Světecký, Petr Kašpar viz SVĚTECKÝ z Černčic, Petr Kašpar

ČERNÍK, Arnošt, * 25. 8. 1926 Praha, † 31. 5. 1970 poblíž Yungay (Peru), horolezec, publicista

Dětství prožil na Vysočině, ale středoškolská studia zahájil na reálném gymnáziu v Berouně. Skály a jeskyně Českého krasu mu poskytly první školu horolezectví. Po uzavření berounského gymnázia na konci druhé světové války byl totálně nasazen na nádraží v Kralupech nad Vltavou. Po maturitě začal studovat práva (během studií absolvoval vojenskou službu) a až do 1960 pracoval na ministerstvu zahraničního obchodu. Odtud odešel z kádrových důvodů, dále se plně věnoval publicistice. Již od počátku padesátých let psal dobrodružné příběhy do dětských a mládežnických časopisů a od 1953 vedl horolezeckou část časopisu *Turistika a horolezectví*, přispíval i do dalších časopisů (*Krásy domova, Lidé a země*). Publicisticky zpracoval zážitky z řady svých cest, např. po Řecku (*Mezi olympýskými bohy*, 1966), po sopečných ostrovech Středozemního moře (*Ohnivě hory*, 1968), Korsice (*Na ostrově krevní msty*, 1969, spolu s fotografem V. Heckelem) a Turecka (*Výprava na Ararat*, posmrtně až 2000). Dobrodružně laděné jsou Č. knihy o úspěšném zdolávání světových vrcholů *Trůny bohů*

(poprvé 1965) a *Hora smrti* (posmrtně 1971), která popisuje úsilí horolezců o zdolání osmitisícového vrcholu Nanga Parbat. V *Tajemství sněžného člověka* (1. vyd. 1970) soustředil zprávy a názory na existenci yetiho v Himálaji. Jako spoluautor se podílel na knihách horolezce R. Kuchaře *Deset velkých stěn* (1963, i německy a srbocharvatsky) a cestopisu Z. Marešové po Jemenu *V zemi královny ze Sáby* (1969). Textem doprovodil knihy fotografa V. Heckela *Expedice Kavkaz* (1963) a *Krásy Československa* (1970) i *Skalní města v Čechách* (1971) od Aleše Krause. Přeložil též do češtiny knihy Maxe Eiselina (*Úspěch na Dháulágiri*, 1962) a Heinricha Harrera, z nichž nejznámější je cestopis *Sedm let v Tibetu* (1970, 1999). Láskou i osudem Č., kamarády přezdívaného Ajšek, se stalo horolezectví. Byl autorem odborné příručky *Technika zajišťování v horolezectví* (1960) a učebnice *Horolezectví* (1964). Spolu s Josefem Sekyrou připravil publikaci *Zeměpis velehor* (1969). Zajížděl pravidelně mezi horolezce v Českém ráji a podnikal výpravy do Vysokých Tater, ale i do dalších pohoří, mj. 1968 do Turecka. 1970 přijal nabídku vést československou expedici do jihoamerických And, která nahrazovala zakázanou výpravu na vrchol Mt. McKinley na Aljašce. Od počátku provázely její účastníky obtíže a tíživou náladu ve výpravě prohloubila smrt I. Bortela (18. 5.), jednoho z nejzkušenějších horolezců. Tragický závěr přinesla kamenná lavina, která se jako následek zemetřesení sesula z peruánské hory Huascarán: pod ní zahynula celá československá horolezecká výprava. Na symbolickém hřbitově na Skaláku v Českém ráji přibýlo i jméno Č.

D: soupis knižních publikací a překladů in: A. Č., Výprava na Ararat (ed. J. Hladík – L. Vejražka), 2000; výběr z časopiseckých a novinových článků, in: inventář Č. pozůstalosti v NM (oddělení dějin tělesné výchovy a sportu), zpracovala L. Swierczeková 2007.

L: A. Č., Výprava na Ararat, 2000 (životopis J. Hladík – L. Vejražka, ed.); J. Kunc, Kdy zemřeli... 1935–36 a 1967–70, 1971, s. 28; nekrolog in: Práce 16. 6. 1970.

MILOSLAV MARTÍNEK

ČERNÍK, Artuš, * 26. 7. 1900 Vyšehněvice u Pardubic, † 25. 12. 1953 Praha, umělecký kritik a teoretik, překladatel, básník

Pocházel z rodiny se selskou tradicí. Reálné gymnázium začal navštěvovat v Pardubicích, odkud pro kázeňský přestupek přešel 1916 do Hradce Králové, maturitu složil 1919 v Kolíně. 1919–21 studoval na Právnické fakultě UK v Praze, 1924 absolvoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. 1921–29 byl členem KSČ a 1921–22 pracoval při studiu jako odpovědný redaktor brněnského komunistického deníku *Rovnost*. 1922–23 navštěvoval dvouletou Státní železniční školu, 1923–26 byl zaměstnán jako železniční výpravčí ve Slatině u Brna a v Rájci nad Svitavou. Od 1926 působil jako redaktor Československé tiskové kanceláře v Praze, 1932–45 vedoucí redaktor její ilustrační služby. Z komunistické strany vystoupil 1929, na podzim 1945 byl do ní znovu přijat.

Bezprostředně po osvobození měl kádrové řízení za aktivní činnost v protektorátním Filmovém klubu, 1945–47 pracoval jako dramaturg Československého státního filmu, 1947–51 jako předseda Filmové dovozní komise. 1951 byl politicky kritizován a donucen odejít z vedení státního filmu, 1951–53 řídil studijní oddělení Československého filmového ústavu.

Spoluzaložil umělecké sdružení Devětsil (1920). Z jeho pověření odjel organizovat levou uměleckou avantgardu do Brna, v prosinci 1923 dal podnět k založení brněnské pobočky Devětsilu. S Františkem Halasem a Bedřichem Václavkem redigoval její orgán *Pásmo* a vedle Jaroslava Seiferta, Jaromíra Krejčara a Karla Teigehe také revue *Disk*. Literárními, výtvarnými, filmovými, fotografickými, divadelními i rozhlasovými kritiky, básněmi a překlady unanimistů z francouzštiny, expresionistů z němčiny a sociální prózy z angličtiny přispíval do řady levicových periodik (*Červen, Kmen, Proletkult, Tvorba, Bytová kultura, ReD, Index*), v některých oblastech umělecké kritiky byl průkopníkem. Jeho přátelé ho respektovali jako pronikavého uměleckého teoretika, s Karlem Teigem a Vítězslavem Nezvalem vypracoval program poetismu. Výjimečný byl jeho přínos na poli propagace české avantgardy v zahraničí, korespondoval se západními avantgardními tvůrci, zval je do Československa, přispíval kritikami a propagačními články do zahraničních revuí. V první polovině dvacátých let se intenzivně věnoval poezii. Jeho básnická kniha *Severní zář*, jediná sbírka české kubistické poezie, však zůstala nevydána. Od druhé poloviny dvacátých let se soustředil především na kritiku filmu a fotografie a na organizační činnost ve prospěch zvýšení kvality obou disciplín v ČSR. Založil časopisy *Český filmový svět, Horizont* a přílohu *Tribuny Filmová Tribuna*, po osvobození *Výroční zprávy čs. filmovnictví, Klub za nový film* a *Film-klub (Filmový klub)*. Po 1930 psal převážně do oficiálních periodik (*Lidové noviny, Sobota, Čin, České slovo*). Za protektorátu patřil k čelným filmovým kritikům, spojeným s Lucernafilmem a Pragfilmem. Jeho rozsáhlé kritické, teoretické a literární dílo zůstalo rozptýleno na stránkách časopisů a novin.

L: OSND 1/2, s. 1032; Kulturní adresář ČSR, 1936, s. 68; Š. Vlašín, Literární rubrika Rovnosti v letech 1918–1928. Bibliografie, 1971; KSN 1, s. 455; MČE 1, s. 776; M. Jankovič, A. Č., 1972; J. Seifert, Všecky krásy světa, 1982, s. 228n.; LČL 1, s. 445.

P: LA PNP Praha.

MARTIN KUČERA

ČERNÍK, Bořivoj, * 21. 12. 1890 *Dubno u Příbrami*, † 19. 2. 1977 *Příbram, báňský odborník, pedagog*

V Příbrami navštěvoval gymnázium, poté Vysokou školu báňskou (VŠB). Během první světové války pracoval jako inženýr v uhelných dolech v jihotyrolské Carpaně. 1919 se vrátil do Příbrami na VŠB, kde se později stal profesorem fyziky. Zabýval se problémy hlubokých dolů (vysoké teploty, důlní otřesy, prašnost, vlhkost důlního ovzduší), geotermikou, vztahem mezi větráním a teplotou v dole. Ve dvacátých letech provedl

gravimetrická měření na ložisku soli v Solotvině na Podkarpatské Rusi a spolu s prof. V. Láskou na ložisku ropy v Gbelích na Slovensku. Po přestěhování VŠB do Ostravy 1945 odešel do výslužby, poté pracoval jako expert pro Rudné doly Příbram, n. p., a jako soudní znalec pro obor důlní provoz. Zkonstruoval tlačný ventilátor, 1958 inhalační přístroj elektroaerolátor, vynalezl metodu milisekundového odstřelu (zamezuje rozpukání horninového masivu mimo požadovaný profil ražby). Zdokumentoval důlní otřesy v březohorském revíru u Příbrami v období 1910–61 (publikováno ve sborníku *Horské tlaky a mechanika pohoří*, 1966). Od 1964 spolupracoval s Výzkumným ústavem experimentální terapie v Praze-Krči.

D: Geologické poměry dolu Vilhelmína u Žďárek, in: Hornický věstník 4, 1922, s. 68n. (s R. Kettnerem); Methody geofyzikálních měření, in: tamtéž 6, 1924, s. 177n.; Vliv vlhkosti důlních děl na teplotu vzduchu, 1930; Bekämpfung hoher Grubentemperaturen, Berlin 1931 (s B. Stočesem); Kathometer a jeho význam pro doly, 1931; Milisekundový odstřel, 1955.

L: J. Majer, Z dějin Vysoké školy báňské v Příbrami, 1984, s. 143; V. Trantina a kol., Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu, 2001, s. 46n.

PAVEL VLAŠÍMSKÝ

ČERNÍK, František, * 28. 7. 1909 *Náchod*, † 17. 2. 1972 *Hradec Králové, lékař-internista, pedagog*

Dokončil Lékařskou fakultu UK v Praze 1934. Po promoci nastoupil jako sekundární lékař v nemocnici v Opočně a poté v Náchodě, kde pracoval do 1944 jako obvodní lékař. Onemocněl tuberkulózou, která ho na rok vyřadila z práce. 1945 se stal sekundářem na nově budované klinice vnitřního lékařství právě založené Lékařské fakulty (LF) UK v Hradci Králové a o dva roky později asistentem. 1955 se habilitoval a 15. 8. 1963 byl jmenován profesorem pro obor patologie a terapie nemocí vnitřních. Od 1947 vykonával funkci zastupujícího přednosty I. interní kliniky LF v Hradci Králové, jejím třetím přednostou se stal 1. 5. 1962. Vedle svých předchůdců, profesorů P. Lukla a J. Řehoře, patřil ke spoluzakladatelům a nositelům tradice kliniky, od počátku na něm spočívalo téměř celé administrativní vedení kliniky. 1962–72, kdy stál v jejím čele, došlo k přístavbě nové budovy, rozvíjela se hematologie a nefrologie, byly položeny základy jednotky intenzivní péče a rozšířil se prostor pro práci kardiologické skupiny. Č. se řadil k široce vzdělaným obecným internistům s přátelským vztahem k pacientům. Publikoval více než 70 vědeckých prací, mj. významný soubor 10 studií věnovaných bakteriální endokarditidě (1957–60). Zásadní význam měly práce o zkušenostech s alkylaminem v léčbě Hodgkinova lymfomu, leukémie, polycythaemia vera a zhoubných nádorů, které 1948–52 uveřejnil v *Časopisu lékařů českých*. Spolupracoval na řadě vysokoškolských učebnic.

D: Úvod do vyšetřování vnitřních nemocí, 1961 (s J. Řehořem), 2. přepracované vyd. 1965; J. Řehoř – F. Č. – J. Groh, Učebnice vnitřního lékařství

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.